

РЕЗЮМЕТА

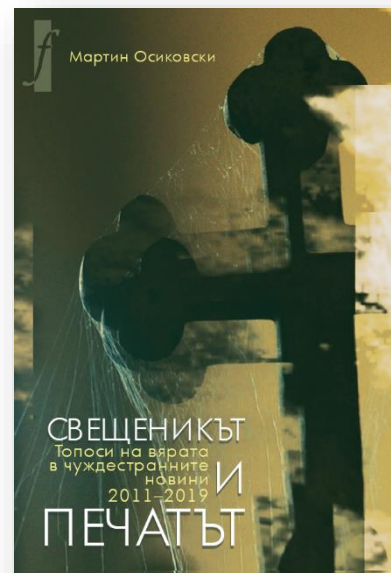
на публикациите на Мартин Николаев Осиковски, представени за участие в конкурс за академична длъжност „доцент“ по ПН 3.1., „Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата. Културата на изследователската работа и комуникация в социалните и хуманитарните науки)“, публикуван в *Държавен вестник* 48/28.06.2022 г.

1. Мартин Осиковски, *Свещеникът и печатът. Топоси на вярата в чуждестранните новини, 2011–2019* (Велико Търново: Фабер, 2022

Известно е, че религията често намира място в големите международни новини – най-вече във връзка с тематични области от социално-хуманитарния домен като култура, политика, право, образование, икономика. Оттук мнозина изследователи смятат, че религиозната новина не принадлежи към някаква екзотична медийна провинция – че пренебрегването на религията може да оцети или напълно да увреди историята, която следва да бъде разказана. Настоящата работа има за цел да изследва комуникационната таксономия на религиозните новини именно като такъв важен спътник на висококачественото медийно съдържание.

Методологически тази цел е постигната въз основа на тематичен разбор на жанрово разнообразни материали с религиозна насоченост, публикувани в чуждестранния новинарски печат за периода 2011–2019 г. Разборът обхваща 18 новинарски източника и е осъществен в следния порядък: първо, за целия деветгодишен период са проследени всички публикации с религиозна насоченост в посочените издания, от които (по субективна авторска преценка) са отделени онези публикации, които се отличават с по-висока информационна стойност. След това тематичната насоченост на всички първични материали, подбрани по този начин (общо 163 на брой), е анализирана съвкупно, при което са открити няколко устойчиви „топоса“ или „тематични гнезда“: първото такова гнездо е политическото; второто е свързано с религиозния „друг“; третото – с „големите въпроси“ на вярата.

Уводът на работата очертава главните насоки в историческото развитие на отношенията между религия и новини – между „свещеника“ и „печата“ – основно след средата на 20. в., като внимание се обръща и на зачатъците на тези отношения в по-ранно време. Отделните глави на работата след това разгръщат всяко едно от

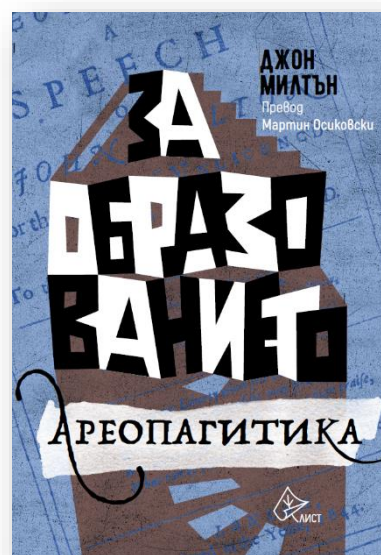

тематичните гнезда, посочени горе, като се обръщат към подобрани журналистически образци. Първа глава, „Християнство и политика“, разглежда топоса на сеченията между политически и църковен живот, като глобалните обществени въпроси, въпросите на икономиката и дневният ред в Европа, Америка и Русия тук са открити като вътрешни разклонения. Втора глава, „Диалози с другия“, се обръща към, най-общо казано, религиозния „друг“. Като вътрешни разклонения на този топос са проследени междухристиянският диалог, отношенията с нехристиянския свят и религиозната страна на съвременните миграционни предизвикателства. Последната, трета глава, „Въпроси на вярата“, е насочена към по-специфични търсения, свързани с лични, обществени и църковни аспекти на религиозния живот, които устойчиво, макар и по-рядко, се срещат на страниците на международния периодичен печат.

В заключение работата посочва, че висококачественото религиозно медийно съдържание е в състояние да пробие отвъд популистките злоупотреби с религията за корисни политически цели – и обосновава надеждата, че това би могло да допринесе за заздравяване на местните медийни екосистеми като цяло.

2. Мартин Осиковски (студия, превод на изворовите текстове, паралелен коментар), *Джон Милтън. За образованието, Ареопагитика*, ред. Калин Янакиев (София: Лист, 2020); 163 стр.

Джон Милтън (1608–1674) публикува *За образованието* и *Ареопагитика* през лятото и късната есен на 1644 г. В първото съчинение авторът разкрива своите възгледи за правилния път към получаването на знания като начин за възстановяване на „разрушените останки от нашите първородители“ и на нашата способност „да познаваме Бог правилно и оттук – да Го обичаме, да Му подражаваме, да бъдем като Него, което е възможно в най-висока степен чрез изпълване на душите с истинска добродетел“. В *Ареопагитика*, издадена няколко месеца по-късно, Милтън разгръща цялостната си защита на свободното споделяне на знания, което, веднъж защитено чрез пречистване на волята и на съвестта, вече „не може да осквернява“. В този смисъл темата за познанието се оказва важна тематична връзка между двете Милтънови творби.

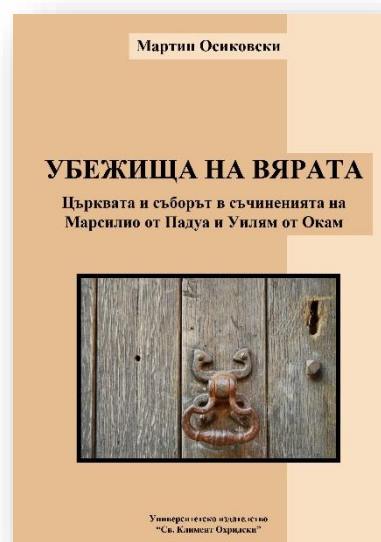
Предложената работа съдържа студия и превод на двата изворови текста, снабден с разширен справочен апарат. Студията има за цел да очертае мястото на текстовете в творческата биография на автора, като разгръне особения контекст на различните обстоятелства, които съпътстват тяхната поява през 1640-те

години. Тези обстоятелства са свързани, от една страна, с коменианската педагогическа мода в Лондон към момента, на която Милтън открито се противопоставя в *За образованието*; и, от друга страна, с развитието на системата за държавен надзор върху печата между 1637–1644 г., която е във фокуса на *Ареопагитика*. Студията изяснява богатата палитра от имена и документи, свързани с тези два почти паралелни процеса. Общо 290 *in situ* коментара към преводите на двата изворови текста разгръщат в детайли преките и косвени връзки между Милтъновите съчинения и тези на различните му опоненти и съмишленици през 1640-те. В тази връзка е проучен масив от над 50 допълнителни първични извора, които са описани в приложената разширена библиография в края на работата.

3. Мартин Осиковски, *Убежища на вярата. Църквата и съборът в съчиненията на Марсилио от Падуа и Уилям от Окам* (София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2010); 279 стр.

Книгата представя цялостно изследване на църковно-политическите възгледи на двамата от големите интелектуалци на латинския 14. в. – светския теоретик Марсилио Маинардини от Падуа (1290–1342) и францисканския богослов Уилям от Окам (1280–1348). Изследването е съсредоточено върху дълбоките различия между схващанията на двамата мислители за съборната незаблудимост: докато Марсилио смята общите църковни събори за незаблудими авторитети на вярата, Уилям утвърждава, че всички институционални учителни авторитети, включително и църковните събори, не са предпазени от изпадане в заблуждение. Изследването има за цел да контекстуализира това несъгласие и да достигне до неговите по-дълбоки първоизточници.

В увода се прави преглед на изследователската литература, изяснява се методологията и се представя общият план на работата. Основната част обхваща гл. 1–5, които разглеждат общия исторически контекст на дебата (гл. 1), водещите линии на аргументацията на авторите (гл. 2), особените контексти на техните позиции по отношение на съборната незаблудимост (гл. 3–4) и по-широкия контекст на темата за вярата и незаблудимостта към първата четвърт на столетието (гл. 5). В заключение изследването отхвърля широко разпространеното разбиране за Марсилио като „революционен“ мислител и намира схващанията му за съборната незаблудимост за съзвучни с една по-широка традиция на „доктринален институционализъм“, която всъщност е и собственият фокус на Окамовата критика.

В пространно приложение (75 страници) книгата предлага в български превод три ключови изворови текста по темата – откъси от *Защитникът на мира* и *Малкият защитник* на Марсилио от Падуа и *Диалог* на Уилям от Окам.

4. Мартин Осиковски, Светла Цанкова, „Поява и развитие на концепцията за медийна грамотност“, в Светла Цанкова, Стела Ангова, Мария Николова, Иван Вълчанов, Илия Вълков, Георги Минев, Мартин Осиковски, *Медийна грамотност* (София: ИК УНСС, 2022 [предстоящо])

Тази уводна глава разглежда историята на медийната грамотност в широкия контекст на медийната история като цяло. Като свързват общата идея за медийно образование с тази за свобода на печата, авторите отхвърлят традиционното схващане за появата на идеята за медийна грамотност през 1970-те години и проследяват началата на нейната история до много по-ранния период на 1640-те.

5. Мартин Осиковски, „Свобода, съвест, академия. Публичното говорене и грижата за „доброто име“ на университетите“, *Християнство и култура* 167 (2021): 100-110

Текстът разглежда границите на университетската свобода на изразяване в особения контекст на Закона за развитие на академичния състав и Трудовия кодекс и във връзка с обхвата на академичната автономия съгласно Конституцията на Република България. В първата част се проследяват някои линии в предмодерното историческо развитие на европейските университети като свободни общности на преподаватели и студенти. Във втората част накратко се разглеждат някои важни извори на идеята за академична свобода – основно в Хумболтовите *Доклад на Отдела по култура и образование* и *За външната и вътрешната организация на висшите научни учреждения в Берлин* (съотв. 1809 и 1810 г.), както и американската *Декларация за утвърждаване на принципите на академичната свобода и назначаването на постоянно място* от 1940 г. В третата част се посочва, че в определени свои части настоящият Трудов кодекс в Република България (основно чл. 187 и 190 – относно „злоупотребата с доверието и уронването на доброто име на работодателя“) създава определени препятствия пред упражняването на „гражданско-преподавателска“ извънаудиторна свобода на изразяване. В последната, четвърта част текстът предлага, че експлицитното включване на тази „трета свобода“ (редом с изследователската и преподавателската) в българското законодателство може би е в състояние да допринесе за решаването на проблема. В добавка към статията е публикуван (в съавторство)

пълен български превод на основоположния *Доклад на Отдела по култура и образование* на Вилхелм фон Хумболт от 1809 г.

6. Martin Ossikovski, „Freedom of Speech and Its Christian „Prison“: Thomas Aquinas, Johannes Reuchlin“, CAS Working Papers Series 11 (Centre for Advanced Study – Sofia, 2019), 1-18

Статията цели да илюстрира фрагменти от пред-Милтъновата история на „свободата да знам, да говоря и да споря на воля“ в два нейни ключови (макар и несвързани пряко) тематични аспекта: защитата на човешкото достойнство като контрапункт на свършено неограничената свобода на говорене – в контекста на възгледите на Тома от Аквино (1224/5–1274) за посегателствата на езика; и неприкосновеността на личната свобода на мислене и изразяване – в контекста на защитата на еврейските книги при Йохан Ройхлин (1455–1522). На тази основа текстът очертава значимостта на тези предмодерни автори в по-широки културно-исторически контексти.

7. „Ancilla mercatus laboris“, в Георги Капрев, съст., *Sine arte scientia nihil est. Изследвания в чест на проф. Олег Георгиев* (София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2019), 489-494

Текстът насочва критично внимание към три ключови предизвикателства, които произтичат от актуалната тенденция за свеждане на образованието до *ancilla*, „служиня“, на трудовия пазар: (1) идеята за конкуренцията като двигател на академичен успех; (2) академичните класации като определители на академичното качество; и (3) безкритичното обвързване на „бизнес“ и „академия“. Защищава се необходимостта от преосмисляне на този редукционизъм, особено що се отнася до преподавателската и изследователска дейност в сферата на социалните и хуманитарните науки.

8. „Средновековни прочити на Аристотеловия аргумент за колективното превъзходство на „множеството“, в Димка Гичева-Гочева, Иван Колев, Хараламби Паницигис, съст., *Предизвикателството Аристотел*, (София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018), 195-211

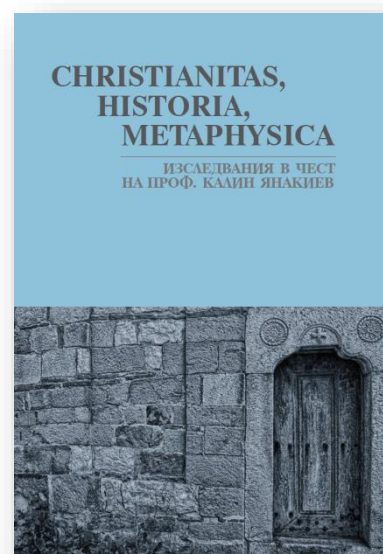
Едно от големите предизвикателства на Аристотеловата *Политика* произтича от редопологането на аргументи в защита на монархията, от една страна, и на колективното превъзходство на мнозинството или „многоото“, *plēthos*, – от друга. Текстът изследва чисто теоретичната рецепция на този контраст в съчиненията на някои западни късносредновековни аристотелици, като изхожда от ключовия пасаж в *Pol.* 1280a8-1284b34, съгласно който възгледът, че „многоото“ трябва да управляват, „е едно решение на проблема и има известно оправдание, а може би дори съдържа истината“. След като разглежда двусмислената позиция на Аристотел накратко, текстът обсъжда тълкуването ѝ в коментарите на Алберт Велики, Тома от Аквино/Пиер от Оверн и Уолтър Бърли, както и нейната употреба в полемични текстове на Егидий от Рим, Жан от Париж и Марсилио от Падуа. На тази основа текстът очертава някои общи тенденции по отношение на начина, по който късносредновековните аристотелици възприемат контраста между управлението на мнозинството и това на малцина или един добродетелни управници.

9. „Възвишената проповед на Милтън (2)“, *Християнство и култура* 134 (2018): 52-54

Текстът разглежда накратко историографското напрежение между „либералните“ и „нелибералните“ прочити на съчинението и ги обвързва с контрастните слове в Милтъновата аргументативна палитра. Защитено е разбирането, че в *Ареопагитика* авторът следва ретроспективен маршрут, който отрежда водеща роля на неговата историческа и богословска аргументация. Текстът е продължение на публикация № 12 долу.

10. Сава (Щони) Кокугеф, Мартин Осиковски, „*Doctor inspirans*“, в Сава (Щони) Кокугеф, Мартин Осиковски, съст., *Christianitas, historia, metaphysica. Изследвания в чест на проф. Калин Янакиев* (София: Комуниас, 2016), 9-11, 544-549

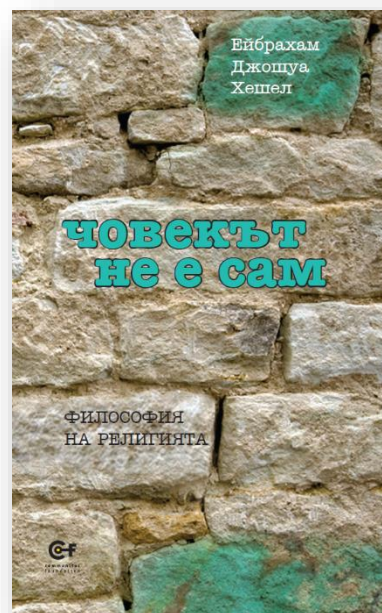
Кратка уводна статия към юбилеен том в чест на 60-годишнината на проф. д-рн Калин Янакиев. Текстът описва основни моменти в неговата биография и привежда пълна библиография на публикациите му за периода 1981–2016 г. (общо 115 заглавия, в т.ч. 14 книги, 9 студии и 92 статии в научна периодика). В

тома съставителите включват общо 34 текста на автори в няколко условни тематични кръга: църковен живот, богословие, философия, история и изкуство.

11. Мартин Осиковски, „Ейбрахам Джошуа Хешел“, в Ейбрахам Джошуа Хешел, *Човекът не е сам. Философия на религията*, прев. Мартин Осиковски, ред. Калин Янакиев (София: Комунистас, 2014), 13-16

Уводна глава към класическата работа по философия на религията на Ейбрахам Джошуа Хешел – един от най-значимите еврейски мислители на 20. в. Текстът представя накратко ключовите моменти от Хешеловата биография от европейския и американския му период (съотв. до нач. на 1940-те години и до неговата смърт през 1972 г.). Описани са основните му съчинения, като са разделени в две големи групи: (1) изследвания по класическа история на юдаизма и (2) авторски философско-богословски текстове. Обърнато е внимание на големите му заслуги за междуконфесионалния диалог – особено на неговата роля за съборната декларация на Втория Ватикански събор *Nostra aetate* от 28 октомври 1965 г., която осъжда разбирането за еврейския човек като „христоубиец“ като противоречащо на римокатолическото християнство. Главата въвежда цялостен български превод на Хешеловата творба (в общ обем от 347 страници), който се допълва от справочен апарат под линия (201 бележки). Приложени са и преводи на неговия „Меморандум за еврейско-католическите отношения“ от 22 май 1962 г. и на негово пространно интервю за Ен Би Си Нюз, записано в самия край на живота му.

12. Мартин Осиковски, „Възвишената проповед на Милтън. „Ареопагитика“ в България“, *Християнство и култура* 86 (2013): 51-57

Статията проследява епизодичните препратки към този текст в България преди 1944 г., между 1944–89 г. и след 1989 г. Разгледани са първият „превод-презраказ“ на малка част от съчинението, който се появява на страниците на в-к *Народ* на 2 септември 1921 г. и неговата рецепция във вторичната литература у нас през комунистическия период и след 1990-те.

13. Martin Ossikovski, „Guido Terreni, Marsilius of Padua, and William of Ockham on Institutional Infallibility“, *Recherches de Théologie et Philosophie Médiévales* 77 (2) (December 2010): 299-311

Статията развива в детайли една от тематичните линии, засегната по-повърхностно в заключителната глава на публикация № 3 (вж. горе). Разбиранията за съборната незаблудимост на Марсилио тук са оценени в контекста на съвременните папистки критики срещу неговата основна творба. Отчетено е, че темата за съборната незаблудимост не само не привлича вниманието в лагера на критиците, но създава и основа за неочаквано съгласие между тях и техния опонент. За да потвърди наблюдението, статията разглежда в детайли *Quaestio de magisterio infallibili* на кармелитския богослов Гуидо Терени (1260–1342) – един от близките съветници на папа Йоан XXII и убеден противник на Марсилио. Очертани са сходствата в разбирането на двамата автори за незаблудимия учителен авторитет на Църквата и е показано, че строго институционалното му разбиране е ключова допирна точка между тях.